

# svoboda in gos- postvo po jeziku

Peter Bichsel, Miza je miza (1966). Kinderschichten. Herman Luchterhand Verlag, Neuwied und Berlin 1969. 5. izd. 1970.

Pripovedovati želim o starcu, o človeku, ki ne reče nobene besede več, ki ima truden obraz, preveč truden za nasmeh in preveč truden, da bi se jezil. Živi v majhnem mestu na koncu ceste oziroma blizu križišča. Skoraj ga ni vredno opisovati, komaj ga kaj loči od drugih. Novi siv klobuk, sive hlače, sivo sukno in pozimi dolg siv plašč. Ima tenak vrat s suho in nagubano kožo, njegov bel srajčni ovratnik je znaj preohlapen.

V najvišjem nadstropju hiše ima svojo sobo; mogoče je bil poročen in je imel otroke, mogoče je prej živel v kakšnem drugem mestu. Zanesljivo je bil nekoč otrok, toda to je bilo takrat, ko so bili otroci oblečeni kot odrasli. Takšni so videti v albumu s slikami, ki ga ima stara mama. V njegovi sobi sta dva stola, miza, preproga, in omara. Na majhni mizi stoji budilka, poleg ležijo stari časopisi in album s fotografijami, na steni visita ogledalo in slika.

Starček je hodil zjutraj na sprehod in popoldne na sprehod, spregovoril je nekaj besed s svojimi sosedi ter zvečer sedel pred svojo mizo. To se ni nikoli spremenilo, tudi ob nedeljah je bilo tako. In ko je sedel pred mizo, je slišal tiktakanje budilke, nenehno tiktakanje budilke.

Nekoč pa je bil poseben dan, sončen dan, neprevroče neprehladno, s ptičjim ščebetanjem, s prijaznimi ljudmi, z otroki, ki so se igrali – in kar je bilo posebnost, vse je bilo človeku nenadoma všeč.

Smejal se je. „Zdaj se bo vse spremenilo,“ je mislil. Odpel je najvišji gum pri srajci, vzel v roko klobuk, pospešil korak, razgibal med hojo celo kolena in se veselil. Prišel je v svojo ulico, pokimal otrokom, šel k svoji hiši, se povzpel po stopnicah navzgor, vzel ključ iz žepa in odklenil svojo sobo. Toda v sobi je bilo vse enako, miza, dva stola, postelja. Inko je sedel, je zopet slišal tiktakanje, in vse veselje je mimilo, kajti nič se ni bilo spremenilo.

In človek je postal zelo besen. V ogledalu je videl, kako je postal njegov obraz rdeč, videl je kako si je zatiskal oči; potem je skrcil roki v pest, je dvignil in udaril z njima po mizi, najprej samo enkrat, potem še enkrat in potem je pričel udarjati po mizi in pri tem je vedno znova vpil: „Mora se spremeniti, mora se spremeniti!“

In nič več ni slišal budilke. Nato so ga pričele roke boleti, glas mu je odpovedal, nato je spet slišal budilko in nič se ni spremenilo.

„Vedno ista miza,“ je dejal človek. „Ista stola, postelja, slika. In mizi pravim miza, sliki pravim slika, postelja je postelja in stol imenujejo stol. Zakaj pravzaprav? “ Francози pravijo postelji „lit“ mizi „tabl“, sliki imenujejo „tablo“ in stol „šez“, in se razumejo. In Kitajci se prav tako razumejo. “ „Zakaj se spremeni,“ je zavpil, in odslej je rekel postelji „slika“.

„Otrujen sem, v sliko želim,“ je dejal, in zjutraj pogosto dolgo ostajal v sliki in preudarjal, kako bi rekel stolu, in imenoval ga je „budilka“.

Vstal je torej, se oblekel, sedel na budilko, in oprl roke ob mizo. Tedaj se miza ni več imenovala miza, zdaj se je imenoval „preproga“. Zjutraj je torej človek zapustil sliko, se oblekel, sedel k preprogi na budilko in premišljal, kako bi mogel čemu reči.

Postelji je rekel slika. Mizi je rekel preproga. Stolu je rekel budilka. Časopisu je rekel postelja. Ogledalu je rekel stol. Budilki je rekel album s fotografijami. Omari je rekel časopis. Preprogi je rekel omara. Sliki je rekel miza. In albumu s fotografijami je rekel ogledalo. Torej: Zjutraj je starček v sliki, ob devetih je zvonil album s fotografijami, človek je vstal in stopil na omaro, da ga ni zeblo v noge, potem je vzel obleko iz časopisa, se oblekel, pogledal v stol na steni, sedel na budilko k preprogi in preistal ogledalo, dokler ni našel mize svoje matere.

Človeku se je to zdelo zabavno, in vadil je ves dan in si vtisnjeval nove besede. Zdaj je bilo vse preimenovano: sam sedaj ni bil več človek, temveč noga, in noga je bila jutro in jutro je bilo človek.

Zdaj morate sami pisati to zgodbo naprej. In potem morate, tako kot je storil ta starček, zamenjati tudi druge besede: zvoniti se pravi postaviti, zbebsti se pravi gledati, ležati se pravi zvoniti,

vstati se pravi zebsti, stopiti se pravi listati. Tako da se potem pravi: Ob človeku je stara noga dolgo zvonila v sliki, ob devetih je postavil album s fotografijami, nogo je zeblo in se je prelitala na omaro, da ne bi gledala v jutro.

Starček je kupil modre šolske zvezke in jih povsem popisal z novimi besedami, in veliko je imel opraviti s tem in le še redko ga je bilo videti na cesti. Potem se je za vse stvari naučil nove označbe in pozabil pri tem vedno več pravilnih. Sedaj je imel nov jezik, ki je pripadal samo njemu. Sem in tja je še sanjal v novem jeziku, in potem je prevedel v svoj jezik pesmi iz svojih šolskih let in jih tiho prepeval samemu sebi. Toda kmalu se mu je zdelo tudi prevajanje težko, svoj stari jezik je skoraj pozabil, in pravilne besede je moral iskati v svojih modrih zvezkih. In strah ga je bilo govoriti z ljudmi. Dolgo je moral premišljati, kako ljudje pravijo stvarim.

Njegovi sliki pravijo ljudje postelja. Njegovi preprogi pravijo ljudje miza. Njegovi budilki pravijo ljudje stol. Njegovi postelji pravijo ljudje časopis. Njegovemu stolu pravijo ljudje ogledalo. Njegovemu albumu s fotografijami pravijo ljudje budilka.

Njegovemu časopisu pravijo ljudje omara. Njegovi omari pravijo ljudje preproga. Njegovi mizi pravijo ljudje slika. Njegovemu ogledalu pravijo ljudje album s fotografijami.

In prišlo je tako daleč, da se je moral smejati, če je slišal govoriti ljudi. Moral se je smejati, če je slišal, kako je nekdo rekel:

„Grete tudi vi jutri na nogometno tekmo?“ Ali če je nekdo rekel: „Strica imam v Ameriki“. Moral se je smejati, ker vsega tega ni razumel.

Toda vesela zgodba to ni. Zalostno se je začela in zalostno se je končala.

Starček v svem plašču ni mogel več razumeti ljudi, kar ni bilo tako hudo. Mnogo huje je bilo, da ga ti niso mogli več razumeti. In zato ni rekel ničesar več. Močel je, se pogovarjal le še sam s seboj, pozdravil ni nikoli več.

Georges POMPIDOU: NAGOVOR PO RTV

Francozinje, Francozi. General De Gaulle je mrtev. Francija je vdova. Leta 1940 je De Gaulle rešil čast. Leta 1944 nas je prepeljal k osvoboditvi in zmagi. Leta 1958 nas je rešil pred državljansko vojno. Dal je današnji Franciji njene ustanove, njeno neodvisnost, njen položaj v svetu.

V tej uri, ko vsa domovina globoko žaluje, priklonimo se bolečini gospe De Gaulle, njenih otrok, njenih vnukov. Izmerimo dolžnosti, ki nam jih nalaga hvaležnost. Obljubimo Franciji, da ne bomo nevedni naukov, s katerimi smo bili obdarjeni, in da bo v duši naroda De Gaulle živel večno.

(v Le Monde – 11. november 1970)

Prof. dr. Fritz PAEPCKE (Heidelberga) Opomba: Pri jezikovnih znakih sovpadanje nosilcev pomena (signifiant) in vsebine pomena (signifié) ni logično kavzalno določeno, temveč temelji na historično slučajnih konvencijah. Jezikovni znaki so nosilci informacij, v katere so investirani pomeni. Po eni strani jezikovni znaki pomenijo nekaj, kar je v njih programirano; po drugi strani so instrumenti za nekaj, ker urejujejo in oblikujejo razmerje med že investiranim in zunajjezikovnim. Po dvojnosti od nečesa – za nekaj jezikovnih vsebin znakov je vsak človeški jezik prehajajoči jezik, ki more stara razmerja stvari formulirati na novo. Jezikovni znaki obstoje torej za neko stabilnost, ki ni nesprenmenljiva, temveč elastično vztrajajoča slučajnost in mogoče je postaviti temeljni stavek: Jezikovni znaki morejo sicer meniti različno, ne pa poljubnega.

Protest proti eksistirajočim jezikovnim razmerjem je protest proti eksistirajočim socialnim razmerjem.

(Prevedla L. S. in J. Z.)

**david pleut**  
**NGC 2661**

Breljal sem svojo pipico. Po holmčku navzdol. Na radiator je padla smet. Ščegetajoč se je smejala. Tako pravijo. Mati je poslušala Džingis Khanove odgovore. Pletla mi je jopico. Tako se je delala. Gospod Džingis Khan so imeli dolg govor. Mati pa mi je pletčila jopico. Mr. D. Khan so imeli en sam brk. Desnega. Drugi je bil sadistično obrt. Zato pa je bil preostali vseskozi na prepihu.

# milan kleč na juriš smrčki

pika je dom suznjev nad torbico damskih čevljev pod napihnjem zrakom

pomol prošnje naslonjen na smeh popisane kaplje drevoreda oči

imena ognja čarovnika bičajo vreme poljskih ribic o redka ognja

skrčeno pravo nebo naredi luknje zraku skozi padajo oranžni griči nekje iz vrtljive ravnine o ravnini

pojoča ptičja gnezda preletavajoča oranžno pokrajino pokrajina je rumena kot je zelena čudezna igra spreminjanja stekla svetlih strani v gnetljivo pravljico kjer zadisi stolpni dim vodnjak bikov o smrti

peč šestega griča z oknom kovačem žepne baterije sonca uporablja sedmi grič

obešalnik lastovk pribit v peči

korist oblačil pokaze vlak

ker ni več poti kot iz pogumne srajce njena pot spusti lačne ptice v tlo

peti grič je vzorec čata lahajočega vrtnca uga ni

ogledalo pravega neba in rdeča luč las živečega prsta v ka za vedno skrčenegoddih

narodna noša kruha v spodnici in zadavljena zvezo

prvi vagon potnih do pola deževnih hrič potem z žičnico v hrič zmrznjenih peruti vlov in vlakom listov knjige na drevesih /gubljeni na soncu o moji knjigi

skarje izrezejo iz črn osmice nad prvim gričem

drugi grič je prvi grič

odlepljena noga naz proge zmaja letečega na visini soda travnika ki nalije polne kosa

katerih oddih skačrak na glavo in prestreže popisajpo

stara mama mi je da sem kmet

osmi grič je težka

vidi se ostro zaradi straha vzet zamreznin/zasedenega iskanja

tretji grič zida stol čuvarjem ptičjim gnezdom ujetim v sveče plamena sveče

oranžno je oddaljeno od mlade starosti od zdrave boleznj

smeh odloži pokrajino njena hitrost je mlada a pavza velika

najhušji so ljudje z očali na spolnih organih živalim se oblak vedno približa

sanke božjih senc odtisnjene na podplatih krvi nalite v jarke sten

oče in mama ližeta zasedo jadro dojk z napisom ladja žepne govornice svetilnikov mogoče bi bilo dobro vedeti kaj je mislil ptič ko je ponoči zapel

pokrajina stopi na jeza in pospremi sadeže skoz usta o sadeža

svetloba ima dolzino mosta a ustavi druge kjer gostilna spusti ključ vrnitev

močvirna gnezda začno prepevati kamen

odmev postavi most stopiš na balkon in slišiš dihati deklico o moja deklica

o pokrajini

prevod in priredba Milan Stepanović slobodan valentinčič CYMBALUM MUNDI

Spet je zavladala tišina.

„Nekaj ukradenih tonov, grba, telo pritlikavca. Kaj je, navsezadnje, sad mojega življenja? Uvidel sem, da je slava ničeva stvar, skoraj sramotna, a breme, ki sem ga sprejel nase, je pretežko. Kamorkoli grem, kamorkoli se odpravim, nosim ta sramotni pečat, zaznamovan sem kot slepar; svoji usodi ne morem uiti. Moje ime je Artur! Dovolj je, da me le enkrat pozorno pogledate in vidite to strašno grbo, ki jo skrivam pod plaščem, da spoznate, da bom govoril o svojem življenju.“

Narava je enako kaznovala onega, ki je to glasbo želel obdržati samo zase, kot tistega, ki jo je hotel poraziti svetu. Postali sta njegova mora. Zaman je Artur zapustil Prago, te podobne in te glasbe se ni mogel znebiti. Od tega usodnega jutra dalje, se je celega njegovega bitja polastil mali grbavec. Da, spremenil se je v eni sami noči! Opoldne pa, ko ga prebudi sonce, stopi k ogledalu in v njem ne vidi svoje podobe, ampak podobo grde spake, tistega pritlikavca, ki ga je spoznal na grobovu.

In proti jutru mu glava pade na mizo in zaspi med popisanimi papirji, prepričen, da v katerem so ga preganjali mnogi grozni obrazi ob škripanju, vrskanju in pošastnem šumu odpiranja grobov. Nekaj je udarjalo ob okna, veter ali izgubljene ptice, on pa je ob strašnem smehu, ki mu je brez prestanka odmeval v ušesih, nadaljeval s pisanjem veličastne simfonije. To je bila demonska noč! Za vsako noto, ki jo je zapisal, se mu je zdelo, da je pričela svoje lastno življenje. Nič se ga nikoli ne bo mogel obtožiti, da je ukradel nekoga, ki je že davno mrtev in ki ni pustil nobene sledi za seboj! Na večer se je vrnil v malo podstrešno sobo in ko je prižgal svečnik, je v krču in zanosu začel na neenake liste zapisovati to glasbo. Ujeta je bila v njegovem spominu in s strahovito močjo je poskušala zlomiti rešetke svoje ječe. Ves dan je hodil ob obeh Vltave, melodija pa ga je neprenehoma preganjala.

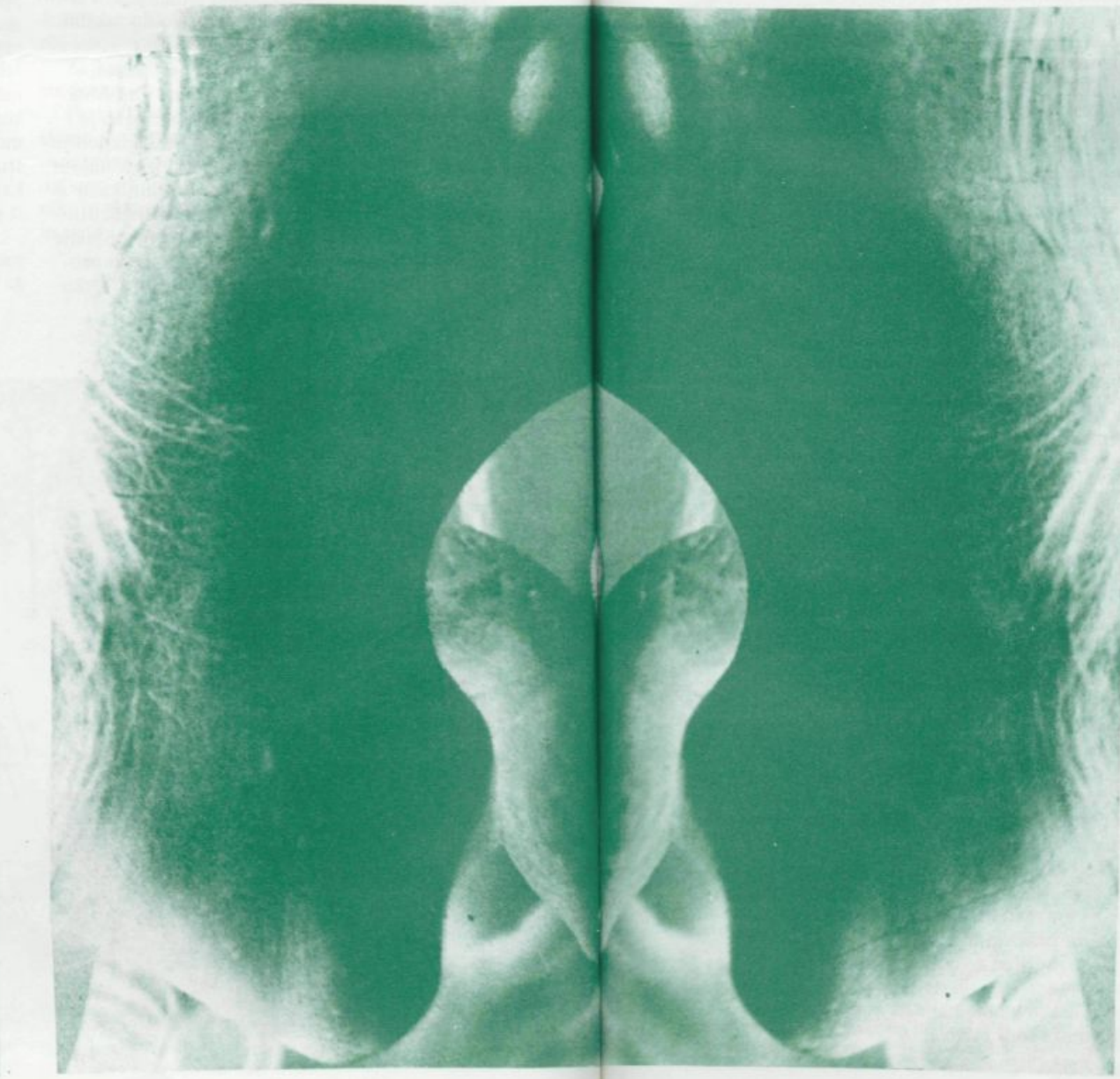
V Arturjevi glavi so se znova oglasili zvoki melodije, za vedno se mu je vtisnila v zavest. Zdelo se je, da je vsa ta noč le posledica boleznj, pošastna mora. Ležal je ob nekem grobu; čas je zbrisal vsako sled, ki bi pričala o tistem, ki je v njem obtožilo. Prebudil se je, ko se je že popolnoma zdanilo.

Oči so se mu samo zaprle, zgubil je zavest. V središču tega vrtnca je bilo temno nebo, s prvimi znamenji zore. A Arturja se poloti čudna vrtoglavica, vse hitreje se prično okoli njega vrteti grobovi, dreve. Obraz grbavca strašno porumeni, oči mu padajo v jamicice, besede zledenijo na ustnicah. Ta trenutek se začne ščebet prvih ptic, ki so oznanjale skorajšnji prihod jutra.

„Brez sna bom, vse dokler ne bo nekdo njenega prekletstva sprejel nase. Strašno moč ima, vsako noč me zbujajo iz grobnega miru. Zelen sem, da ostane samo moja, vzel sem jo s seboj v grob. Ustvaril sem jo v nočeh pošastne osamljenosti. Da, to je moja glasba,“ je komajda odpiraje brezzoba usta zašepetal mali goslač in spustil violino z ramena.

Zdaj so se vse pretrgane niti povezovalje, melodija je bila tu; mar se more sprjazniti s tem, da je to tuja glasba! Artur je prvi hip pomislil, da ima privede, da se mu je duša spremenila v grozotnega pritlikavca in spregovorila. Ah, ta zanosna glasba! Videti je bil strašen; imel je ogromno glavo in šibko telo z veliko grbo, ki je kot krona poudarjala njegovo grdoto. S svojim instrumentom je stal na enem od grobov. Verjetno je tako mislil tudi mladenič, ko je spoznal, kje je: toda ne! Glasbo je čisto razločno slišal in nekaj korakov pred seboj uzrl violinista. Morda pričakujete, da bom rekel, kako je vse bilo slepilo, da je bila glasba, ki jo je slišal, le skovikanje sove, ki kot glasnik smrti kliče na poslednji sestanek tiste, ki so jim dnevi šteti.

Od razburjenja je zaprl oči in ne da bi gledal predse, je hitel naprej; ko je odprl oči, je zagledal neobičajen prizor: vrste spomenikov, pošastne ostanke križev zabodeni v zemljo, velike in majhne gomile; bil je na grobovu. Znašel se je na čistini, nato se je mimo dreves in skozi visoko travo približeval zanosnim zvokom. Hitel je po ulicah, s koraki brez odmeva, odprti ust, a diha ni bilo čuti.



TV ima leden ekran. Mister Khan: Ali bi bili sposobni posiliti 10 žena? Gospoda, mislil sem vendar, da sem na tiskovni konferenci. Mati pa mi je pletla jopico. Tako se je delala. Za ostale se je seveda delala, da posluša press conf. Stopil sem k pipici. VSTANI, MRHA! V krožnik mi je priplula Queen Mary. PIPICA PA ME nagovori, da sem prfuknjen. Zato sem legel na vrh hriba. Raje tako. Opazovajoč propad rimskega imperija, mperija, perija, erija, ... Joj, koliko hotnic. Res. Najraje se srečam z Caesarjevim Julusom. Ampak Bruty, ne, raje ne danes. Pozna je že.

O NESRAMNOSTIH T. ŠKRATA

13. vrstica teksta le luč, le tipke ljubezni avtorja T. Kralja se pravilno bere hvaležnost se kotali: to je zajtrk prepelice, in ne hvaležnost se kotali: to je zajtrk prepelice. Poteza T. Škrata tukaj ni tako uspešna, ker povečani zavest tekst prebere pravilno.

7. vrstica 4. kitiče se pravilno bere šele to je mantra zgodovine: in ne šele to je martra zgodovine.

Naj se T. Škrat matra kje drugje!

# filip david cymbalum mundi ukradena glasba